МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

The John Paul II Catholic University (Lublin, Poland)
Warsaw University of Maria Sklodowska-Curie
(Czestochowa, Poland)
Ташкентський державний технічний університет імені Іслама Карімова
(Ташкент, Узбекистан)
Бакинський державний університет (Баку, Азербайджан)

X Міжнародна науково-практична конференція

АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ

25-26 травня 2017 року

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 159.9:629.7.001.76 (063)
ББК ю941.3я431
А 202

Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.В. Сечейко. – К. : Аграр Медіа Груп, 2017. – 340 с.

Збірник містить матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем авіаційної та екстремальної психології в умовах глобалізованого мережевого соціуму, що відбулася 25-26 травня 2017 року на кафедрі авіаційної психології Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Організаційний комітет

Голова організаційного комітету:

Помиткіна Л.В. – д-р психол. наук, проф., зав.кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ.

Заступник голови організаційного комітету:

Руденко М.П. – генерал-майор запасу Повітряних Сил України, льотчик морської авіації, канд. військ. наук, доцент, проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Члени оргкомітету:

Гічан І.С. – канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Долгова О.М. – канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Фесюк І.В. – психолог кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Рецензенти:

Панок В.Г. – директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, д-р психол.наук, проф., проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Булах І.С. – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, м. Київ

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (протокол № 4 від 17 травня 2017 р.)

ISBN

© Колектив авторів, 2017

© Національний авіаційний університет, 2017

Ірина Бурлакова
доктор філологічних наук, доцент
Тетяна Дячук
кандидат філологічних наук, доцент
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

СЛОВОТВІРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНШОМОВНИХ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ АВІАЦІЙНОГО ДИСКУРСУ

В авіаційній терміносистемі функціонує багато термінів, до складу яких входять терміноелементи іншомовного походження.

В українському мовознавстві такі терміноелементи досліджували К. Г. Городенська, І. М. Кочан, Є. А. Карпіловська, Н. Ф. Клименко та ін. Ґрунтовний аналіз терміноелементів здійснила І. М. Кочан у монографії "Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами" (Л., 2004). Унаслідок аналізу "Словника іншомовних слів" дослідниця виявила 180 препозитивних блоків, основна частина яких – префіксоїди іншомовного походження: *авто-, анти-, гальвано-, гідро-, де-, електро-, кіло-, контр-, мікро-, макро-, термо-, ультра-* тощо [2].

Об'єктом нашого дослідження стали близько 2000 терміноелементів іншомовного походження, відібраних за допомогою методу суцільної вибірки в основному з "Російсько-українського словника авіаційних термінів" (К., 2004. – Т.1). Також використовувалися матеріали "Російсько-українського авіаційного військового словника" (К., 2016. – Т. 1, 2).

Найбільш продуктивними в досліджуваній терміносистемі є такі іншомовні терміноелементи: *аеро-* (413 термінів мають у своєму складі цей терміноелемент), *авто-* (281), *авіа-* (206), *гіро-* (155), *гідро-* (152), *мікро-* (161), *метео-* (91), *макро-* (76), *астро-* (58), *ізо-* (48), *баро-* (36), *біо-* (27).

Можна стверджувати, що основна частина термінів авіаційної галузі з міжнародними терміноелементами утворюється за допомогою префіксоїдів іншомовного походження, а не суфіксоїдів. Цей факт підтверджує думку В. Горпинича, що префіксоїди, які розглядаються як явище переходу кореневих морфем до префіксальних, є плідним джерелом збагачення українського словотвірного ресурсу [1, с.117].

Проте окремі постпозиційні терміноелементи так само демонструють високий ступінь сполучуваності, наприклад: *-метр, -граф, -лог* та ін. : *анемометрограф, барограф, гігрограф, динамограф, аерометеорограф, вакуумметр, гігрометр, мікроінтерферометр, мілівольтамперметр, метеорологія авіаційна.*

Одні з найбільш вживаних – терміноелементи грецької етимології ***аеро-*** та ***авіа-***. Їхні значення спеціалізовані – закріплені за авіаційною галуззю: *авіадвигун*, *авіабензин*, *авіація винищувальна, авіація військово-морських сил, аеропошта*, *аерофотозйомка, аеросани, аеростат-стрибун, аероклуб*, *аеростат автоматичний.* За допомогою цих терміноелементів часто утворюються номени – назви літальних апаратів різних модифікацій, найменування різноманітних компаній, задіяних в авіаційному бізнесі. Причому ці терміноелементи можуть вживатися не лише в пре-, а й постпозиції: *практиксітіавіа, аеропрактикер, Аеросвіт*, *Міжнародні авіалінії України* (*МАУ*), *Кийавіа*, *Донбасаеро*.

Друге місце за валентністю в досліджуваній групі посів терміноелемент ***авто-,*** один із найпоширеніших терміноелементів іншомовного походження науково-технічної термінології в цілому: *авторезонанс, автотермостабілізатор, автопілот пневмогідравлічний, автокран технічний*.

З-поміж продуктивних терміноелементів нами виявлені й такі, що не мають вузькоспеціалізованих значень, закріплених за однією предметною галуззю. Наприклад, ***макро-*** та ***мікро-*** входять до складу термінів більшості сучасних терміносистем: *мікросхема, мікрофон у кисневій масці, мікрорадіохвилі, мікрозона, мікрознімок, макрокоманда вбудована* Цікаво, що терміноелемент *мікро-* удвічі продуктивніший в досліджуваній терміносистемі, ніж *макро-*.

Історичний паспорт більшості з найпоширеніших терміноелементів іншомовної етимології в авіаційній галузі дослідила І. М. Кочан у згадуваній праці. Проте поза увагою дослідниці лишилися *гіро-, ізо-* та *баро-*, які в авіаційній терміносистемі мають високий словотвірний потенціал.

Гіро- (жиро-; грец. буквально "*обертаюсь*") – перша частина складних слів, що відповідає поняттю "обертовий рух": *гірогоризонт* – гіроскопічний прилад для стабілізації ракети в польоті

за кутом тангажа і його заміни за заданою програмою на активній ділянці польоту. Інші приклади: *гірочастота, гіроскоп з механічною корекцією, гірорезонанс.*

Ізо- (грец. буквально "*рівний, однаковий, подібний*") – частина складних слів, що позначає рівність, подібність формою або призначенню: *ізотерма нульова* – лінія, що з'єднує точки з температурою 0 градусів С. Інші приклади: *ізобати, ізобаза, ізоелектронний, ізопружний, ізотерми*.

Баро- – початкова частина складних слів зі значенням "який має відношення до атмосферного тиску, пов'язаний з ним": *бароспідограф* – прилад для автоматичного запису висоти, швидкості та тривалості польоту. Інші приклади: *барореле, барометр ртутний, бароскоп.*

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що міжнародні терміноелементи у складі авіаційної термінолексики в основному грецької етимології (більшість із розглянутих нами). В авіаційній термінолексиці міжнародні терміноелементи часто використовуються як "будівельний матеріал" для побудови нових термінів, як основа для творення нових дериватів. Такі термоелементи досить продуктивні й мають високий словотвірний потенціал, оскільки є стилістично нейтральними та лаконічними – виступають повноцінними замінниками громіздких конструкцій, складних слів і словосполучень.

Література

1. Горпинич Б. Будова слова і словотвір / Б. Горпинич. – К. : Рад. шк., 1977. – 117 с.
2. Кочан І. М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами / І. М. Кочан. – Л. : Богдан, 2004. – 519 с.
3. Російсько-український військовий словник: у 2 т. / М. І. Ватан, О. Г. Водчиць, Ю. Б. Добровольський [та ін.]; за ред. М. С. Кулика. – Т.1. – К. : НАУ, 2016. – 656 с.; Т.2. – К. : НАУ, 2017. – 608 с.
4. Російсько-український словник авіаційних термінів [у 2 томах] / Кириченко Н. М., Лобода В. В. – К. : Техніка, 2004. – Т. 1. – 519 с.